

Nr 136.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående rätt för professorn S. B. Liljegren att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring; given Stockholms slott den 8 mars 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gösta Bagge.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge anför härafter:

Den 20 juli 1939 utnämndes och förordnades professorn i engelsk filologi vid universitetet i Greifswald Sten Bodvar Liljegren att från och med den 1 augusti 1939 vara professor i engelska språket vid universitetet i Uppsala.

Hos Kungl. Maj:t har nu Liljegren — som sedan hösten 1926 till och med den 31 juli 1939 innehåft ovannämnda professur vid universitetet i Greifswald, under vilken tid Liljegren med vederbörligt tillstånd även varit kallad att läsåret 1930/31 vara professor i modern engelsk och jämförande litteraturhistoria vid Columbia University i New York, med bibehållen lön och ställ-

ning vid Greifswalds universitet — hemställt, att för erhållande av ålders-tillägg få tillgodoräkna sig sin tjänstgöring vid sistnämnda universitet.

Vederbörande universitetsmyndigheter i Uppsala ha tillstyrkt bifall till ansökningen.

Universitetets *drättselnämnd* har anfört huvudsakligen följande:

Enligt stadgande i § 6 mom. 2 av kungörelsen nr 211/1925 angående villkor och bestämmelser beträffande avlöningsförhållandena för professorer m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet finge befattningshavare för bestämmande av rätt till ålders-tillägg efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall helt eller delvis tillgodoräknas jämväl den tid utöver tre år, under vilken han utom statens tjänst utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som i avseende å sin art och omfattning funnes ur det allmännas synpunkt svara emot, vara jämförbart med eller av högre värde än det arbete, han hade att utföra å befattningen.

Beträffande tillämpningen i ett särskilt fall av denna bestämmelse finge drättselnämnden bringa i erinran följande.

Den 30 juni 1933 utnämnde Kungl. Maj:t dåvarande professorn i klassisk filologi vid universitetet i Oslo Gunnar Rudberg att vara professor i grekiska språket och litteraturen vid universitetet i Uppsala. Sedermera hemställde Rudberg, att Kungl. Maj:t måtte utverka rätt för honom, som dels under åren 1908/18 varit docent i sistnämnda ämne vid Uppsala universitet, dels ock från den 1 januari 1919 till och med den 30 september 1933 innehaft ovannämnda professorsbefattning vid universitetet i Oslo, att för uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna sig sin föregående tjänstgöring. I utlåtande i ärendet anförde kanslern för rikets universitet — under framhållande av att det vore uppenbart, att docenttjänstgöringen icke borde få läggas till grund för erhållande av ålderstillägg som professor — bland annat, att då det arbete Rudberg utfört under professorstiden i Oslo näppe-ligen kunde anses lända till nytta för staten eller det allmänna, syntes några starkare billighetsskäl för bifall knappast föreligga. Härtill komme, att ett bifall till Rudbergs ansökning säkerligen skulle leda till att liknande anspråk komme att framställas beträffande professorstjänstgöring även i sådana främmande länder, där de akademiska förhållandena icke vore lika jämförbara med de svenska, som fallet vore med sagda förhållanden i Norge. Kanslern ansåge sig därför icke kunna tillstyrka den föreliggande ansökningen.

Statskontoret förklarade sig icke vilja motsätta sig, att proposition fram-lades för riksdagen med förslag, att Rudberg måtte för erhållande av ålders-tillägg tillgodoräkna sig den tid utöver tre år, under vilken han före till-trädandet av professorsbefattningen i Uppsala innehaft professuren i Oslo.

Enligt statskontorets mening syntes visserligen undantag från gällande bestämmelser angående rätt att tillgodoräkna tjänstgöring å tidigare inne-havd befattning i fråga om professorer, likaväl som beträffande andra be-fattningshavare, böra medgivas endast där alldeles särskilda omständigheter föreläge. I detta fall syntes dock det förhållandet vara värt beaktande, att ett avvisande av framställning av förevarande art måhända skulle i sin mån försvåra möjligheterna till ett utbyte av lärarkrafter mellan universiteten i de nordiska länderna. Med hänsyn till önskvärdheten av ett fortsatt och utvidgat nordiskt samarbete på det kulturella området och under den oefter-

givliga förutsättningen, att den av sökanden förut innehavda professuren i Oslo vore till art och omfattning fullt jämförbar med hans nuvarande professorstjänst i Uppsala, ifrågasatte statskontoret, om icke anledning föreläge att medgiva tillgodoräkning av sagda tjänstgöring med tillämpning av de grunder, som angäves i kungörelsen nr 211/1925. Några betänkliga konsekvenser av ett tillmötesgående av framställningen på detta sätt syntes, såvitt statskontoret kunde bedöma, näppeligen vara att befara.

I proposition till 1935 års riksdag (nr 103) hemställde Kungl. Maj:t om medgivande för Rudberg att för erhållande av ålderstilllägg tillgodoräkna sig den tid utöver tre år, under vilken han före tillträdet av professuren i Uppsala innehaft professor i Oslo. Propositionen bifölls av riksdagen.

Då drätselnämnden förutsatte, att Liljegrens verksamhet som professor vid universitetet i Greifswald varit till art och omfattning fullt jämförbar med hans nuvarande professorstjänst i Uppsala och att det vore ett svenskt kulturellt intresse att för svenska vetenskapsmän, som i främmande land utfört vetenskapligt arbete, underlätta möjligheten att med sina sålunda förvärvade erfarenheter återvända till hemlandet för att omedelbart tjäna dess kultur, tillstyrkte drätselnämnden, att proposition till riksdagen avlättes med hemställan om rätt för Liljegren att för erhållande av ålderstilllägg tillgodoräkna sig den tid utöver tre år, under vilken Liljegren innehaft befattning som professor vid universitetet i Greifswald.

I utlåtande den 3 november 1939 har *kanslern för rikets universitet* — under hänvisning till vad drätselnämnden anfört — hemställt, att proposition i ämnet måtte avlåtas till riksdagen.

Statskontoret har i yttrande den 18 januari 1940 anfört:

Frågan om medgivande för sökanden att tillgodoräkna i framställningen avsedd tjänstgöring syntes böra bedömas under beaktande av de förutsättningar för tillgodoräkning, som angäves i det av drätselnämnden angivna författningsrummet. Statskontoret finge i sådant avseende framhålla, att ämbetsverket icke på grundval av de i ärendet föreliggande handlingarna kunde bedöma, huruvida sökandens tjänstgöring under anställningen vid universitetet i Greifswald varit till art och omfattning fullt jämförbar med hans nuvarande professorstjänstgöring. Däremot hölle statskontoret för uppenbart, att sökandens återopade utomstatliga tjänstgöring icke kunde anses såsom arbete av sådan allmännyttig beskaffenhet, att sökanden därpå kunde grunda några anspråk på lönetursrätt. I motsats till vad som varit förhållandet i det i framställningen återopade ärendet angående professorn G. Rudbergs lönetursrätt föreläge enligt statskontorets mening i förevarande fall icke heller några särskilda omständigheter, som talade för ett tillmötesgående av den gjorda framställningen. Statskontoret ansåge sig fördensskull icke böra tillstyrka densamma.

Allmänna lönenämnden, som den 8 februari 1940 avgivit utlåtande i ärendet, har därvid anfört bland annat, att ett tillmötesgående av sökandens framställning syntes förutsätta riksdagens medgivande. Lönenämnden ville dock framhålla, att hänvändelse till riksdagen borde i lönetursfrågor göras allenast i sådana fall, där alldeles särskilt starka skäl föreläge att göra avsteg från meddelade avlöningsbestämmelser. Såvitt framginge av handlingarna i förevarande ärende, hade emellertid enligt lönenämndens upp-

fattning tillräckliga skäl icke anförts för avlåtande av framställning till riksdagen i enlighet med sökandens framställning.

I en till ecklesiastikdepartementet ingiven, den 28 februari 1940 dagtecknad skrift har *professorn Liljegren* lämnat följande upplysningar beträffande den undervisning och examination, som ålegat honom såsom professor i Greifswald.

De vetenskapliga föreläsningarna hade i regel varit minst två i veckan och avsett endast det högre stadiet, då föreläsningar och övningar på lågstadiet (proseminarier och kurser) mestadels skötts av docent, assistent och två lektorer. Seminarieövningarna hade ävenledes avsett det högre stadiet. I regel hade två dylika jämlöpande vetenskapliga seminarier hållits, ett för doktorander och ett för blivande gymnasielärare, vart och ett med två timmar i veckan. Examinationen hade avsett blivande läroverkslärare på både högre och lägre stadiet. Examsperioderna hade varit två eller flera per termin (terminerna hade omfattat tiderna den 25 oktober—den 1 mars och den 1 april—den 1 augusti). Enligt en under sommaren 1938 gjord undersökning hade Liljegren under sin professorstid i Greifswald förrättat omkring 300 dylika examina.

Med anledning av vad statskontoret och allmänna lönenämnden anfört har *kanslern* den 1 mars 1940 avgivit förnyat yttrande i ärendet och därvid anfört huvudsakligen följande:

Vad beträffade frågan om den utländska tjänstgöringens likvärdighet med professorstjänstgöring i Sverige, vore man enligt kanslerns mening berättigad utgå ifrån, att tjänstgöring som universitetsprofessor såväl i de övriga nordiska länderna som i de stora europeiska kulturländerna som regel kunde både i fråga om arten och omfattningen anses jämförbar med dylik tjänstgöring i Sverige. I fråga om Liljegrens tjänstgöring i Greifswald ansåge kanslern, att dylik likvärdighet föreläge. Kanslern hänvisade härutinnan jämväl till de uppgifter angående Liljegrens undervisning och examination såsom professor vid Greifswalds universitet, som han ingivit till ecklesiastikdepartementet.

Vidkommande därefter spörsmålet, huruvida professorstjänstgöring i utlandet kunde anses vara av »allmännyttig beskaffenhet», hade detta uttryck i 1925 års kungörelse uppenbarligen valts för att angiva motsättningen till arbete i enskild tjänst eller eljest för enskilds räkning. Frågan huruvida en i och för sig allmännyttig verksamhet i främmande land skulle medföra samma förmån som en allmännyttig verksamhet i Sverige hade icke särskilt beaktats i kungörelsen. Det innebure sålunda intet principiellt avsteg från dennas grundsatser, om statsmakterna efter prövning av de särskilda omständigheterna medgåve tillgodoräknande i skälig omfattning för ålders-tillägg av tjänstgöring vid ett utländskt universitet. Enligt kanslerns uppfattning vore det för den svenska vetenskapliga odlingen av stort värde, att den personliga och vetenskapliga kontakten mellan svenska och utländska universitet på olika sätt upprätthölles. Liksom det vore ett erkänt intresse, i många länder främjat genom särskilda åtgärder, att få till stånd tillfälliga utbyten av akademiska lärare, vore det också värdefullt, att svenska vetenskapsmän erhöles mer varaktig anställning vid utländska universitet och sedan återvände till Sverige såsom universitetslärare. Den vidgade erfaren-

het, de hade förvärvat genom beröringen med utländska forskare och vetenskapliga institutioner, komme därvid vårt land tillgodo. Statsmakterna hade även tidigare beaktat dessa synpunkter. Kanslern hänvisade sålunda till det i handlingarna omnämnda fallet, då en svensk universitetsprofessor medgivits att för ålderstillägg tillgodoräkna sig i viss omfattning professors-tjänstgöring vid Oslo universitet.

Vid bifall till drätselnämndens av kanslern tillstyrkta förslag skulle Liljegren för erhållande av ålderstillägg få tillgodoräkna sig professorstjänstgöringen i Greifswald med avdrag av tre år. Vid prövningen av denna fråga är av betydelse, huruvida den ifrågavarande tjänstgöringen kan sägas ha varit till arten och omfattningen fullt jämförlig med sökandens nuvarande professorstjänstgöring. Den i ärendet nu föreliggande utredningen ger vid handen, att sådan likvärdighet föreligger. Jag anser mig böra med hänsyn härtill och till vad av kanslern i övrigt anförts tillstyrka bifall till universitetsmyndigheternas förslag. Departementschefen.

Då de nu gällande bestämmelserna om rätt för professor att för placering i löneklass under vissa förutsättningar tillgodoräkna tid, varunder han tjänstgjort utom statens tjänst, icke torde äga avseende på nu förevarande tjänstgöring, lär riksdagens samtycke erfordras för ett dylikt medgivande. Jag föreslår därför, att ärendet underställes riksdagens prövning.

Under återopande av vad sålunda anförts och under erinran om att vad av mig förordats står i överensstämmelse med den praxis, som följts vid tillgodoräknande av utomstatlig militär tjänstgöring (jfr exempelvis propositionen nr 38 och riksdagens skrivelse nr 84 år 1935) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att professorn vid universitetet i Uppsala S. B. Liljegren må för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid utöver tre år, under vilken han före tillträddandet av sin nuvarande befattning innehaft professur vid universitetet i Greifswald.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lennart Häggqvist.